

Meerstromenland: De literatuur van Suriname

Michiel van Kempen

Universiteit van Amsterdam 2015

Koloniale en postkoloniale situatie; enkele begrippen

- hegemonie
- centrum-periferie & recentrage
- taal/meertaligheid/creolisering
- dislocatie (slavernij, contractarbeid, migratie, exil)
- oraliteit/geschreven literatuur
- koloniaal/postkoloniaal
- beeld/zelfbeeld
- natie/nationalisatie
- canon (westers/niet-westers)

Jack Corzani :

Recentrer, c'est donc avant tout puiser dans l'antillanité les principes de l'analyse, c'est reconstituer le processus de la création *de l'intérieur*, ce n'est plus seulement observer (même si ce l'est encore), c'est revivre et faire revivre. [...] ...serait bien vite vouée aux dangers de l'utopie et aux gratuités de l'abstraction.

Hercentreren, dat is dus vóór alles de principes van de analyse uit de antilleaniteit zelf halen, het is het proces van de schepping van herdefiniëren van binnenuit, het is niet slechts observeren (ook al is het dan nog altijd), maar het is herleven en doen herleven. [...] ...kan snel voorbestemd zijn tot de gevaren van de utopie en de zinledigheid van de abstractie.

Geschiedenis – enkele jaartallen

- Ca. 1100 strijd Arowakken-Kari'na
- Eind 15de eeuw Alonso de Ojeda verkent eilanden en de 'Wilde Kust'
- 1634 WIC veroverd de Antillen op de Engelsen
- 1667 Abraham Crijnssen veroverd Fort Zeelandia
- Ca. 1770 Vredesverdragen met Marrons
- 1773 Crisis op de Amsterdamse beurs
- 1799-1816 Engels tussenbestuur Suriname
- 1863 1 juli Afschaffing van de slavernij (emancipatie)
- 1933 Opstand o.l.v. Anton de Kom

- 1954 Statuut voor het Koninkrijk
- 1975 Onafhankelijkheid Suriname
- 1980 Militaire coup Suriname
- 1982 Decembermoorden Paramaribo
- 2010 Bouterse wordt president

Bevolking

Suriname

- Inheemsen
- Marrons
- Creolen
- Hindostanen
- Javanen
- Chinezen
- Libanezen
- [Boeren]
- [Europeanen]
- [Brazilianen]

Taalsituatie

- (Surinaams-)Nederlands
- Sranan of Sranantongo
- Sarnami
- Surinaams-Javaans
- Marrontalen (Aukaans, Paramakaans)
- Inheemse talen (Karaïbs, Trio, Arawaks)

Literatuur

Orale literatuur

- Lieder
- Vertellingen
- Spreekwoorden
- Raadsels
- Dans
- Toneel

Geschreven literatuur

- Koloniale literatuur
 - Reisverslagen
 - Plantersliteratuur
 - Koloniaal theater
 - Missie- en zendingsliteratuur
- Postkoloniale literatuur/autochtone literatuur
- Migrantenliteratuur

Literatuurgeschiedenis

Eind 18de eeuw: plantersliteratuur

19^e eeuw:

Eerste romans: Kwamina, *Jetta* (1869), *Nanni, of Vruchten van het vooroordeel* (1881)

Eerste Sranan proza: Johannes King, *Skrekiboekoe* (Boek der Verschrikkingen, eind 19e eeuw)

20ste eeuw

Proza vóór WO II: * Albert Helman – *Zuid-Zuid-West* (1926)
* Anton de Kom – *Wij slaven van Suriname* (1934)

Migrantenliteratuur na WO II: * Leo H. Ferrier – *Ātman* (1968)
* Bea Vianen – *Sarnami, hai* (1969)
* Edgar Cairo – *Temekoe* (1969)
* Astrid H. Roemer – *Sasa* (1970)

De soela na 1957:

Trefossa (Henny de Ziel): *Trotji* (Aanhef) (1957)

Enkele dichters na Trefossa: * Corly Verlooghen
* Michaël Slory
* Shrinivāsi
* Johanna Schouten-Elsenhout
* Bernardo Ashetu

Na de onafhankelijkheid (1957)

- Opkomst volkstalen
 - Surinaams-Nederlands: Cairo, Rappa
 - Sarnami: Jit Narain, Chitra Gajadin, Cándani
- Opkomst jeugdliteratuur: Gerrit Barron, Ismene Krishnadath, Effendi Ketwaru
- Uitbouw literaire infrastructuur

Schrijversgroep
Bibliotheken
Boekhandels
Uitgeverijen
De Ware Tijd Literair

- De historische roman: Cynthia McLeod, Clark Accord
- Vrouwenliteratuur: Ellen Ombre, Annel de Noré, Mala Kishoendajal, Marilyn Simons, Karin Amatmoekrim

Naslagwerken en bloemlezingen

Literatuurgeschiedenis:

Veel informatie:

- DBNL
- *Kritisch Literatuur Lexicon*

Kort overzicht

Jos de Roo, 'Hollandse hovaardij; Moderne Surinaamse schrijvers over Nederland'.

Suriname (literatuur algemeen)

Hugo Pos e.a. (red.), *Schrijvers prentenboek van Suriname*. Amsterdam: De Bezige Bij, 1979.

Michel Szulc-Krzyzanowski (fotografie) & Michiel van Kempen (tekst), *Woorden die diep wortelen. Tien vertellers en schrijvers uit Suriname*. Amsterdam: Voetnoot, 1992.

Michiel van Kempen, *De geest van Waraku: kritieken over Surinaamse literatuur*. Haarlem/ Brussel: Zuid, 1993.

Michel Szulc-Krzyzanowski (fotografie) & Michiel van Kempen (tekst), *Woorden op de westenwind. Surinaamse schrijvers buiten hun land van herkomst*. Amsterdam: In de Knipscheer, 1994.

Michiel van Kempen, *Een geschiedenis van de Surinaamse literatuur*. Breda: De Geus, 2003. (2 dln.)

A.N. Paasman, *Reinhart: Nederlandse literatuur en slavernij ten tijde van de verlichting*. Leiden: Martinus Nijhoff, 1984. (Diss.)

Wim Rutgers, *Bon dia! Met wie schrijf ik?* Overzicht van de jeugdliteratuur van/over Suriname en de Nederlandse Antillen. Oranjestad: Charuba, 1988.

Wandelaar onder de palmen; Verkenningen in de koloniale en postkoloniale literatuur en cultuur. Onder redactie van Michiel van Kempen, Piet Verkruijsse en Adrienne Zuiderweg. Leiden: KITLV Uitgeverij, 2004.

Wim Rutgers, *De brug van Paramaribo naar Willemstad; Nederlands-Caraibische en Caribisch-Nederlandse literatuur 1945-2005*. Curaçao: FPI/UNA, 2007.

Bloemlezingen:

Ursy M. Lichtveld & Jan Voorhoeve (red.), *Suriname: spiegel der vaderlandse koopliden: een historisch leesboek*. Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink, 1958. (Zwolse drukken en herdrukken 22.) (2e herz. dr.: Den Haag: Martinus Nijhoff, 1980. (Nederlandse Klassieken).)

Shrinivási (red.). *Wortoe d'e tan abra: bloemlezing uit de Surinaamse poëzie vanaf 1957*. Paramaribo: Bureau Volkslectuur, 1970. (3e uitgebreide druk 1974; 4e opnieuw uitgebreide druk 1979)

Thea Doelwijt, *Kri, kra! Proza van Suriname. Bloemlezing*. Paramaribo: Bureau Volkslectuur, 1972.

Jan Voorhoeve & Ursy M. Lichtveld (eds.), *Creole Drum: an anthology of Creole literature in Surinam*. With English translations by Vernie A. February. New Haven and London: Yale University Press, 1975.

Spiegel van de Surinaamse poëzie. Bijgebracht, van een inleiding en aantekeningen voorzien door Michiel van Kempen. Amsterdam: Meulenhoff, 1995.

Mama Sranan: twee eeuwen Surinaamse verhaalkunst. Samengesteld, ingeleid en van aantekeningen voorzien door Michiel van Kempen. Contact, Amsterdam 1999, 2000².

Noordoostpassanten; 400 jaar Nederlandse verhaalkunst over Suriname, de Nederlandse Antillen en Aruba. Samengesteld, ingeleid en van aantekeningen voorzien door Michiel van Kempen en Wim Rutgers. Amsterdam: Contact, 2005.